

קונטרס

צירוף ראיה

כללי הצירוף למנין
על ידי רואין אלו את אלו
דרך מרפסות וחלונות
בעידן הקורונה

מהדורה מתוקנת
עם תיקונים והוספות חשובות

להארות והערות
יוסף הופמן
כולל עטרת שלמה
מודיעין עילית

9285507@gmail.com

צירוף למניין דרך חלונות ומרפסות

מבואר בשו"ע (נ"ה סי"ד) שמי שעומד מאחורי בית הכנסת ובינו לבית הכנסת ישנו קיר שיש בו חלון, אף אם החלון גבוה כמה קומות, אם מראה לציבור שבבית הכנסת את פניו דרך החלון מצטרפין. כותב שם המשנה ברורה שאף שיש מחיצה ביניהם ואף שאין עשרה בלעדיו מצטרף הוא להשלים את המניין לעשרה, וציין שהמקור להלכה זו הוא מהלכות זימון בסימן קצ"ה, שם מבואר שאם ישנם שתי חבורות האוכלים בשני בתים, אם מקצתן רואין אלו את אלו יכולים להצטרף לזימון אחד¹, אולם מוסיף המשנ"ב שאעפ"כ טוב יותר שיכנס לבית הכנסת, כיון שיש אחרונים הסבורים שאין לדמות צירוף למנין לצירוף לזימון ובמנין אינם מצטרפים.

צירוף למנין דרך מרפסות וחלונות

א. עשרה בני אדם העומדים מחולקים כל אחד במרפסת ביתו, יכולים להצטרף למנין לאמירת קדיש וקדושה ברכו קריאת התורה וברכת כהנים² כאשר רואים אלו את אלו אף שכל אחד עומד במרפסת נפרדת, ובתנאי שכולם יראו זה את זה (ראה להלן) וכן שלא יהיה הפסק בין המרפסות של שביל הנועד למעבר אפילו של

1. אף שלגבי זימון מבואר בביתור הלכה שהצירוף מועיל רק לזימון של עשר, אבל אי אפשר לצרף יחידים לזימון של שלש, לענין מניין אפשר לצרף יחידים לעשרה, כפי שמבואר במשנ"ב כאן שיחיד יכול להצטרף מבחוץ להשלים מנין לעשרה, והטעם לזימון של שלש צריך לייצר קביעות של שלשה שאכלו כאחד, ולענין זה ראייה אינה נחשבת קביעות, אבל זימון של עשרה עניינו שיש כבר שלשה שהתחייבו בזימון, וכעת רק רוצים להזכיר את ה' על ידי שהשכינה שורה עליהם כעשרה, ולענין זה ראייה של עשרה אלו את אלו מצרפת להשראת השכינה. ומעתה לענין מנין שכל ענינו הוא השראת השכינה בעשרה, גם יחידים מצטרפים לכך.

2. אף שהמשנ"ב בסי' נ"ה כתב בשם הפמ"ג שנשאר בצ"ע לענין צירוף לקריאת התורה וברכת כהנים של ישן, שאף שלגבי צירוף לשאר דברים שבקדושה דעת הפמ"ג שמצטרף לגבי קריאת התורה הסתפק משום שיש בזה דין של ציבור, נראה שזהו דוקא לגבי ישן שיש לומר שאין זה נחשב שיש כאן ציבור כשאחד מהם ישן, אבל לגבי צירוף כיון שהתחדש שראייה מצרפת אין סברא לומר שלגבי דין ציבור לא תצטרף ורק לגבי השראת השכינה תצטרף, וכן שמעתי מהגר"י קנר שליט"א שניתן לסמוך על צירוף ראייה גם לגבי קריאת התורה.

יחידים ואפילו אם אין בו רוחב ד' אמות, אולם שביל המוביל לכניסה לבתים ואינו משמש כמעבר אינו מפסיק.³

חזרת הש"ץ קצרה

ב. למעשה מורים רבים מפוסקי זמנינו⁴ שכיון שכתב המשנה ברורה בסקנ"ז שיש מחמירים שראייה אינה מועילה לצירוף וכתב שרק במקום הדחק אפשר שיש להקל, ראוי לעשות חזרת הש"ץ קצרה כדי למעט בברכות, באופן שבתפילת שחרית יתחיל החזן בקול את התפילה וכל הציבור יתחילו עמו, ויאמרו עמו יחד קדושה, ומשם ואילך ימשיכו כולם בלחש, ובמנחה יתחיל החזן את התפילה עד סוף קדושה ואח"כ יתחילו כולם יחד בלחש⁵.

ג. ומהגרש"י גלבר שליט"א (בעמח"ס ארחות שבת) שמעתי שבחול שאפשר לכוין לנדבה בחזרת הש"ץ ניתן לעשות חזרת הש"ץ רגילה⁶, אולם בשב"ק שאי אפשר לכוין לנדבה אין לעשות רק חזרת הש"ץ קצרה.

כשישנם שלש קבוצות שהראשונה אינה רואה את השלישית

מבואר בשו"ע קצ"ה בהלכות זימון שאם ישנם שתי חבורות בשתי בתים שאינם רואים אלו את אלו, אולם על מפתן הבית עומד המזמן שרואה גם את שתי החבורות ושתי החבורות רואים אותו, הוא מצרף את שתיים לזימן כחבורה אחת.

כותב שם השעה"צ (סק"ו) שמשמע שרק המזמן יכול לצרף את שתי החבורות, אבל אדם אחר שישב שם לא, והטעם אפשר שכיון ששתי החבורות צריכים לו נחשב כשמש שמצרף שתי חבורות גם כשאיןם רואים אלו את אלו.

מבואר שאף שכתב השו"ע בס"א ששתי חבורות יכולות להצטרף גם כשרק מקצת מהן רואים אלו את אלו, כאן ששתי החבורות אינם רואים כלל אלו את אלו, ורוצים שהאדם השלישי יצרף אותם על ידי ראייתו,

3. הוראת הגרש"י גלבר שליט"א בעמ"ס ארחות שבת, והתבאר בהקדמה לסעיפים אלו.

4. הוראת הגרש"צ רוזנבלט שליט"א בשיעורו, וכן שמעתי מרבנים נוספים.

5. כמבואר במשנ"ב קכ"ד סק"ח שכשאין השעה דחוקה לא יתחילו עם החזן ביחד אלא ימתינו עד שיגמור הקל הקדוש ואז יתחילו כולם.

6. ראה במשנ"ב קכ"ד סק"ו שכתב שאין רשות לעשות חזרת הש"ץ קצרה רק בשעת הדחק כיון שמבטלים בכך את התקנה של חזרת הש"ץ.

אין מועילה ראייתו לצרפן רק אם שתיים זקוקים לו שאז שייך לחבר אליו את שתיים, אבל אדם אחר לא יצרף אותם בראייה שלו כיון שכל חבורה לעצמה אינה רואה את החבורה האחרת אפילו במקצת.

לפי זה כאשר עומדים לדוגמא בחמש מרפסות בכל אחת שני בני אדם, ואלו שעומדים בראשונה רואים את אלו שעומדים בשניה אולם אינם רואים את אלו שעומדים בשלישית, העומדים בשניה לא יוכלו לצרף בין הראשונה לשלישית, והאופן היחיד לצירוף במקרה כזה הוא להעמיד את החזן במקום שכל העשרה יוכלו לראות אותו והוא יוכל לראות אותם, שכיון שהוא מוציא אותם ידי חובה בקדיש וקדושה הוא יכול בראייתו לצרף את כולם. וכן הורה הגר"ש רוזנבלט שליט"א בשיעורו בענין זה ביום רביעי ז' ניסן.

כשאין כל העשרה רואים את כל העשרה

ד. אם רק חלק מהעומדים במרפסות רואים אלו את אלו, אף שלמעשה ישנה שרשרת שזה רואה את זה וזה שעומד אחריו רואה את זה שאחריו, אינם מצטרפים, אף שדי שמקצת מהחבורה יראו אלו את אלו, בציור כזה שהחבורה הראשונה אינה רואה אפילו מקצת מן החבורה השלישית, ורוצים להצטרף לשלישית על ידי השניה שרואה את שניהם אין צירוף זה מועיל, אולם אם העמידו חזן שרואה את כולם וכולם רואים אותו יכולים להצטרף על ידו.

שתי חבורות שמקצתן רואין אלו את אלו

ה. כשיש חמשה במרפסת אחת וחמשה באחרת די שחלק מן החמשה שבכאן יראו חלק מן החמשה שבכאן ואין צריך שכל החמשה יראו את כל החמשה.

אחרי שנוצר צירוף, צירוף לאנשים נוספים בראיית חלק מהקבוצה

נלענ"ד שאחר שנוצר צירוף בין עשר יחידים על ידי שכולם רואים את החזן והחזן רואה אותם, וכעת יש להם דין עשרה ויכולים לומר כל דבר שבקדושה, יש להם כעת דין כמו עשרה אנשים שנמצאים ברשות אחת, שבזה קי"ל שאם אדם אחד רואה את מקצתן הוא יכול להצטרף איתם גם כשאין רואה את כולם. ומעתה די בכך שעשרה אנשים רואים את החזן ומכאן ואילך כל הדיירים האחרים שאינם רואים את החזן יוכלו להצטרף על ידי ראיית אחד מבני אותה קבוצה שיש צירוף גמור ביניהם על ידי החזן.

כמו כן אחרי שנוצר צירוף על ידי החזן, אם אחד מן העשרה רוצה לומר קדיש, ואותו אין רואים כל העשרה, יכול לומר קדיש, כיון שיש ביניהם כבר צירוף על ידי החזן שרואה את כולם. וכן כהן שרוצה לעשות ברכת

כהנים, גם כאשר הכהן רואה רק חלק מהמרפסות, ויש מרפסות שאין רואים את הכהן ונמצא שאין עשרה שרואים את הכהן, כיון שהם מחוברים על ידי החזון למנין יכול הכהן שגם הוא רואה את החזון לברך ברכת כהנים.

ו. לאחר שנוצרה חבורה של עשרה על ידי הצירוף של החזון שכולם רואים אותו והוא רואה את כולם, מכאן ואילך נחשבים כל העשרה האלו כנמצאים כולם ברשות אחת, וכל מי שיראה ממרפסת ביתו את אחד מהם יוכל להצטרף עמהם, כדין שתי חבורות שדי שמקצתן רואין את מקצתן כדי לצרפם⁷.

ז. וכן רשאי כהן העומד באחת המרפסות לברך ברכת כהנים גם כאשר רואים אותו רק חלק מהמרפסות, ואין עשרה שרואים אותו, כיון שכבר נוצר צירוף ביניהם על ידי החזון שרואה את כולם, וכן רשאי אדם אחד העומד באחת המרפסות לומר קדיש אף שאין עשרה רואים אותו, מאותו הטעם.

כשיש שביל מפסיק בין שני הקבוצות

כתב הפמ"ג (נ"ה א"א סק"ב) שכיון שמקור הלכה זו נלמד מהלכות זימון, ושם מבואר בשו"ע בסי' קצ"ה שאם היתה דרך הרבים מפסקת בין שני החבורות אינם יכולים להצטרף על ידי ראייה, הוא הדין לגבי מנין דרך הרבים מונעת את הצירוף על ידי ראייה.

והמשנ"ב בסי' קצ"ה מעתיק את דברי הט"ז שלא דוקא דרך הרבים אלא הוא הדין שביל היחיד מפסיק, ומבואר בר"ש בפאה פ"ב ששביל היחיד הוא פחות מארבע אמות ושיעורו כדי שיגביה רגל אחת ויניח את רגלו האחרת שזהו שיעור קטן מאוד.

לפי זה כאשר שני בניינים רוצים להצטרף דרך המרפסות על ידי ראייה של כולם אחד את השני, אם יש ביניהם שביל המשמש למעבר בני אדם אינם יכולים להצטרף, אלא אם כן החזון עצמו עומד על השביל, שאז הוא יכול לצרף את כולם בראייתו כפי שיתבאר להלן, והשביל אינו מפסיק משום שאנו מצרפים גם את הרשות של השביל עם כולם⁸.

7. כן נלענ"ד כפי שנוזכר בהקדמה לסעיפים אלו, שמאחר ונוצר חיבור ביניהם על ידי הראייה הם נחשבים כעומדים ברשות אחת, ובזה קי"ל שדי לראות מקצת מהחבורה כדי להצטרף אליה.

8. ענין זה הוא פשוט מסברא שהשביל חוצץ רק כאשר הוא איננו חלק מן הרשות שמצרפים לעשרה, שהרי אם חמשה אנשים יעמדו על השביל וירצו להצטרף עם חמשה שעומדים בבית ודאי שהשביל אינו חוצץ לכך שהרי את רשות השביל עצמה אנו באים לצרף.

אמנם ישנם כמה אופנים ששביל לא ישימש כמפסיק: שביל שאינו משמש כמעבר ממקום למקום אלא הוא מוביל לבנינים לבתי הדיירים, וכמו שמצוי בשלשה בנינים העשויים בצורת חי"ת, ובמרכזם ישנה דרך המובילה אל תוך הבנינים אולם אינה מובילה למעבר בין הבנינים לרחוב, שביל כזה אין לו דין שביל היחיד שיחצוץ, שרק שביל מעבר חוצץ ולא שביל המשמש ככניסה לבית, ודינו כחדר מדרגות שאינו חוצץ, כן שמעתי מהגאון רבי שלום יוסף גלבר שליט"א, בעמח"ס ארחות שבת. עוד נראה לענ"ד לחדש ששביל היחיד והרבים מפסיקים רק למי שעומד מהעבר השני שלהם, אבל למי שעומד מעל עשר טפחים מהשביל ורוצה להצטרף דרך האויר, וכגון דיירי הקומה השניה שרוצים להצטרף עם הדיירים שבקומה השניה ממולם, גם אם בקרקע שמתחתיהם ישנו שביל הרבים הם יכולים להצטרף, משום שרשות השביל מגיעה עד עשר טפחים מקרקעיתו, והאויר שמכאן ואילך אין לו דין שביל הרבים, וענין זה יתבאר בארוכה עם מקורות בהערה⁹, והרציתי את הדברים לפני הגאון

9. כתב הבית יוסף ביו"ד רפ"ו אות ה', שבת שעוברים בפתחו חזירים אין להניח שם מזוזה כיון שחזיר נחשב כדבר מטונף. אולם אם החלק העליון של הפתח גבוה עשרה טפחים מן הארץ יכול להניח שם מזוזה, וטוב לכסותה. את דברי הב"י העתיק לדינא הט"ז שם. ובפשטות הדברים מיוסדים על ההלכה שרשות הרבים עולה עד עשרה טפחים, וכמבואר בריש סוכה שלמעלה מעשרה נחשב רשות בפני עצמה לכל דיני התורה, ורק לגבי רשות היחיד של שבת התחדש שהרשות עולה עד לרקיע, הטעם לכך כתב הבית יוסף בסי' שמ"ה, משום שדרך היחיד לבנות עליות על גבי עליות ונחשב שיש לו שימוש עד לרקיע, ומדברי הבית יוסף בהלכות מזוזה מבואר שדין זה נאמר רק לגבי הלכות שבת, שהרי מזוזה מקום הנחתה הוא ברשות היחיד, ולמרות זאת כתב הבית יוסף שיש להתיר להניח מזוזה למעלה מעשרה, הרי שלכל דיני התורה השטח שלמעלה מעשרה נחשב רשות לעצמו, ואף אם יש דבר מטונף בחלק שלמטה מעשרה, מותר להניח מזוזה למעלה מעשרה (ואף שהבית יוסף מסיק שם שטוב לכסות, זהו משום שלמעשה יש בזיון למזוזה בהיותה גלויה כנגד החזירים, ואף שמבחינה הלכתית הרשויות חלוקות, ענין של בזיון יש כאן ולכן טוב לכסות, ונקודה זו לא שייכת כלל בשביל היחיד). והנה מבואר במשנ"ב בסי' נ"ה שאם יש דבר טינוף מפסיק בינו לציבור אין לענות על ברכו ששומע מהם, לפי דברי הבית יוסף נראה פשוט שמי שעומד בקומה שניה ושומע ברכו מהמנין שעומד בבנין מולו בקומה השניה, ולמטה על הארץ ישנו דבר טינוף, פשוט שרשאי לעלות, משום שהוא עומד למעלה מעשרה מדבר הטינוף וזו רשות לעצמה שבה אין טינוף מפסיק. מעתה נראה שכמו כן לענין שביל הרבים, השביל נחשב הפסק רק עד עשרה טפחים, שמכאן ואילך זו רשות לעצמה ובה אין לרבים או ליחיד שימוש של שביל, וממילא כל מי שעומד למעלה מעשרה מעל השביל יכול להצטרף בראייה עם האנשים שמעבר לשביל אם יש קו מצרף מעל העשרה טפחים של השביל ביניהם.

רבי שלום יוסף גלבר שליט"א, ואמר שיתכן שהצירוף על ידי ראייה יכול להעשות רק עם שתי הקבוצות עומדות על קרקע אחת שזה עצמו נחשב חיבור מסוים, שאז הראייה יכולה לצרפן, אולם אם שתי הליקופטרים ירצו להצטרף על ידי ראייה לא יועיל, שאין להם קרקע אחת שמחברת אותם, ולמעשה אמר לי שאפשר לסמוך על סברא זו לענין קדיש קדושה וברכו, וכן לענין חזרת הש"ץ וקריאת התורה, אבל לא לענין ברכת כהנים כיון שבה בלאו הכי יש הרבה תנאים שאינם מתקיימים, וראה עוד בהערה¹⁰.

דרך הרבים ושביל היחיד מפסיקה בין המרפסות

ח. גם כשיש דרך רבים המפסיקה בין הבניינים, כל מי שעומד בגובה עשרה טפחים מעל דרך זו יכול להצטרף דרך האויר שמעל עשרה בראייה ואין הדרך מפסיקה, משום שלשטח שמעל עשרה טפחים מהדרך אין דין דרך הרבים, ואפשר להצטרף דרכו. ונראה שה"ה אם החזן עומד על הקרקע שבין הבתים יכולים הקומות הגבוהות להצטרף בראיית החזן כשיש דרך הרבים ביניהם, שיכולים להצטרף בקו אלכסון שעובר ביניהם לחזן שגבוה עשרה טפחים מעל דרך הרבים המפסיקה ביניהם.

ט. אמנם סברא זו אינה מוחלטת ואין להסתמך עליה רק לגבי קדיש קדושה וברכו חזרת הש"ץ וקריאת התורה, אבל אין להסתמך על צירוף כזה לענין ברכת כהנים שיש בה תנאים נוספים הנצרכים שאינם מתקיימים במניינים דרך המרפסות¹¹.

עניית דברים שבקדושה

כל הנידון של צירוף על ידי ראייה הוא רק לענין צירוף למנין שיוכלו העשרה המצטרפים לומר כל דבר שבקדושה, אבל לאחר שכבר נוצר

10. היה מי שהקשה על סברא זו שהרי בכל פעם שמצטרפים על ידי ראייה והמתפללים עומדים הפנים שלהם הם מעל עשרה טפחים, ומדוע א"כ שביל היחיד חוצץ והרי מבואר בפוסקים שעיקר החיבור נעשה על ידי ראיית הפנים ולמה לא נאמר שכיון שהפנים למעלה מעשרה השביל לא יחצוץ שהרי זו רשות בפנ"ע.

ונראה לומר שגם אם החיבור נעשה דרך הפנים החיבור הוא בין האנשים, והאיש עומד על הקרקע והרשות שנמצא בה הוא הרשות של למטה מעשרה, וכיון שרשות זו מובדלת אי אפשר לצרף את האדם שעומד ברשות זו לאדם שעומד ברשות האחרת הגם שהחיבור ביניהם נעשה דרך מראה הפנים (דוגמא לכך ממי שמוציא משא למעלה מעשרה שאף שרה"ר מגיעה עד עשרה טפחים אנו דנים את המונח על כתיפו למעלה מעשרה כמונח בין רגליו וחייב).

11. הוראת הגר"י גלבר שליט"א, כפי שהובא בהקדמה לסעיפים אלו.

מניין יכול כל מי ששומע קדיש וקדושה וברכו לענות אפילו אם אינו רואה כלל את הציבור רק שומע אותם עונים, כמבואר בשו"ע נ"ה ס"כ, אלא שהשו"ע כתב שי"א שאם יש דבר טינוף מפסיק ביניהם אינו רשאי לענות, וכתב שם המשנ"ב שמכך שכתב זאת השו"ע בלשון י"א משמע שאין זה פשוט לו, וכן משמע ברמ"א בסי' ע"ט, ולכן הכריע הח"א שקדיש וקדושה יכול לענות שאין זה רק פסוקים, אבל ברכו לא יענה.

- א. השומע אמן איש"ר קדושה וברכו אף אם אינו רואה את הציבור ואין לו שום חיבור עמהם רשאי לענות, ואם יש דבר טינוף מפסיק בינו לציבור רשאי לענות לקדיש וקדושה אבל לא לברכו.
- ב. לפי מה שהתבאר לעיל אם דבר הטינוף מונח על הארץ והוא עומד בקומה ראשונה מעל עשרה טפחים מדבר הטינוף רשאי לענות, שמעל עשרה נחשב המקום לרשות בפני עצמה וברשות זו שבה הוא נמצא אין דבר טינוף מפסיק בינו לציבור.